

MALÁ A VEĽKÁ RYBA

*Sťažovala si rybka drobnorodá zhusta,
že nie je, jak iné, veľiká a tlstá;
raz s veľikou do siete razom spolu vošla,
veľkú rybár ulovil, ona očkom ušla.
Tamtú rybár z vody ťahal; čo keď vidí malá,
„Dobre niekedy malým byť,“ za ňou zavolala.*

(J. Záborský, Veľká a malá ryba)

Pohľadom som blúdil po regáli s novinami a časopismi. Hľadal som denník, ktorý som si kupoval vždy cestou z práce. V týchto supermarketoch sa človek nevyzná. Často sem nechodím, ale keď som tu bol naposledy, tie časopisy a noviny boli úplne inak poukladané. Zvyčajne si noviny cestou z práce kupujem v jednej trafike, ale tá bola dnes zatvorená a tak som šiel sem. Á, tu je to, konečne som ho našiel. Vzal som denník do ruky, letmo som prebehol zrakom po prvej strane a šiel k pokladni. Možno ste sa pozastavili nad tým, že si kupujem noviny, keď idem z práce. Ak vám však poviem, kde robím, hneď to pochopíte. Som totiž zamestnaný v jednej malej pekárni a som zároveň sám sebe šéf, lebo ju spolu so ženou vlastnime. Okrem nás v nej robia ešte ďalší traja ľudia.

Vždy po celonočnej šichte si tak vždy zájdem po dennú tlač a v pekárni si ju pri rannej kávičke prečítam. Od supermarketu je to pár minút chôdze a tak som sa čo nevidieť ocitol v mojom kresle labužnícky vychutnávajúc skvelú kávu pripravenú mojou milujúcou ženou a listujúc v novinách obklopený neopísateľnou vôňou chleba, rožkov, buchiet, šatôčiek a iných dobrôt vznikajúcich aj mojou zásluhou. Ani by som si nevedel predstaviť život bez tejto božskej arómy. Minule som bol len pár dní mimo republiky a už mi to chýbalo. Ten pocit, keď som potom znova vošiel do pekárne ani nie je možné opísať.

Usrkol som si kávy a šálku položil na stôl. Rad radom som začal listovať v novinách, veď to poznáte, prechádzate zrakom po titulkoch a hľadáte niečo zaujímavé. Dnes ma neupútalo skoro nič. Len zdrazenie benzínu, posilnenie meny, zlepšenie vzťahov medzi USA a Ruskom, čiže samé bežné veci. Žiadne vraždy ani iné senzácie.

Prešiel som k športu. Jeho prvú stranu som prebehol očami a otočil ju, no vzápätí som si uvedomil, že kdesi v nejakom titulku som zazrel veľmi povedomé meno. Otočil som späť na tú stranu a hľadal ten titulok. Áno, to je ono – „Vychádzajúca hviezda waleského futbalu Steve Gorby“. Gorby, Gorby, to meno mi bolo strašne známe. Ale odkiaľ ho... kde som ho len... Gorby – čo by to len mohlo byť. No jasné, svitlo mi, veď to bol náš pes! Gorby – presne tak sa volal náš pes. Mal som možno štyri, alebo päť rokov, keď otec doniesol domov malé šteniatko. Bolo to také zlaté a bezbranné stvorenie. Taká malá chlpatá guľka. Teraz sa mi v mysli vynára ten okamih, po toľké roky úplne zabudnutý, keď sme so sestrou jedli melón a videli sme otca vojsť do kuchyne s tou napohľad takmer plyšovou hračkou a rozbehli sa celí naradostení k nemu. Otec sa spýtal aké meno mu dáme a sestra bez váhania povedala, že Gorby. Neviem ako ju to mohlo napadnúť, kde také slovo počula. Mne nijaké vhodné meno nenapadalo a tak som súhlasil so sestriným návrhom.

S Gorbym sme potom boli každú chvíľu. Hladkali sme ho, maznali sme sa s ním, naháňali ho. Mama nás nezriedka pokarhala, žeby sme sa s ním nemali toľko naťahovať, lebo to nie je hračka, ale živý tvor. Mali by sme mu dopriať trochu viac voľnosti. My sme samozrejme na to nedbali a ako všetky deti sme si robili čo sme chceli. Postupom času, keď u nás bol už dlhšiu dobu, však už hra s ním začala zovšednievať a my sme si našli iné zábavky. Gorby tak prestal byť stredobodom pozornosti a možno bol aj celkom rád, že sme mu dali pokoj.

Bývali sme na dedine, ktorá bola blízko väčšieho mesta, čo podľa mňa bolo celkom výhodné. Mal som staré mamy jednu u nás v dedine a druhú v meste a tak som detstvo prežil prevažne pendlovaním medzi nimi. Príkladne sa o mňa, a samozrejme aj o moju sestru, starali, ba dokonca niekedy som mal pocit, že sa predbiehajú v tom, kto je lepšia stará mama. Ale veď viete čo všetko sa odohráva v hlave takého malého decka.

Naša najčastejšia činnosť s babkou z mesta boli prechádzky po centre. Chodili sme po parku, po námestí, popri obchodoch, kde sme zavše nakúkali do výkladov. Pochopiteľne najviac času sme strávili pri výkladoch troch hračkárstiev. A naša stará mama sa často krát nemohla ubrániť pohľadu na naše rozžiarené očka a občas nám niečo kúpila.

Zato naša druhá babka bola úplne iná ako tá z mesta. Kým našu babku z mesta sme skoro nikdy nevideli niečo robiť, či variť, stará mama z dediny bola v jednom kuse v pohybe. Pracovala v záhrade, upratovala v dome, varila. Keď nevarila, niečo zavárala. Keď nezavárala, plela záhradu. Keď neplela záhradu, umývala okná. Nikdy sa pritom nest'ážovala, že už nevládze, alebo že už je stará na toľko roboty. Za to ju dodnes nesmierne obdivujem a vážim si ju. Ale keď sme boli malé deti, mali sme ju radi pre niečo úplne iné. Koláče. Bola skvelá kuchárka aj cukrárka. Tých koláčov od výmyslu sveta sme sa nevedeli dojesť.

Keď si spomeniem na moje detstvo, kým som nechodil do školy, ako prvé sa mi vybavujú moje dve vynikajúce staré mamy.

A potom prišla škola. Časy ničnerobenia boli preč. Určite si každý spomína na prvý deň v škole. Ja si však len hmlisto spomínam, ako ma mama viedla za ruku do školy, ako som si sadol do lavice, ako mi mama zaväzovala šnúrky, keď sme šli domov a podobné útržkovité spomienky. Jeden pevný bod, jedna určitá spomienka z prvého dňa v škole predsa len existuje. Pamätám sa, že keď som kráčal domov, môj pohľad sa stretol s pohľadom iného, asi o štyri roky staršieho chlapca. Stál na kraji cesty s niekoľkými ďalšími chlapcami v jeho veku, no niektorí boli aj mladší. Mal taký uhrančivý pohľad, ktorý ma podvedome nútil sklopit' zrak, no zároveň vyžaroval akési fluidum, ktoré mi v tom bránilo. Ostal som pri pohľade naňho v pomykove. Nebol som si istý, či sa aj on sa stále pozeral na mňa, alebo niekde inde, mne to však pripadalo tak, že obidvoma smermi. A tento zvláštny obraz sa mi vryl do pamäti. Myslel som, že na to čoskoro zabudnem, aj sa tak skoro stalo. Za život sa vaše pohľady stretnú s tisíckami iných ľudí a ako rýchlo sa stretli, tak rýchlo aj upadnú do zabudnutia.

S týmto chlapcom som mal do činenia už o pár týždňov a v nasledujúcom období ho nebolo možné vypudit' z mysle akokoľvek by som chcel. Ten chlapec sa volal Brulo, teda bola to jeho prezývka. Už si ani nepamätám ako k nej prišiel. Bol vodcom bandy, ktorá rozhodne nešírila myšlienku svetového mieru. Boli drzí k dospelým, najmä k učiteľom, chodili poza školu, sem-tam čosi ukradli a tyranizovali slabších žiakov. V týchto aktivitách vynikal hlavne Brulo, veď ani nie div, že bol hlavou toho detského gangu.

Ja som bol v tom čase útlý, blond'avý a navyše okuliarnatý prváčik. Mama hrala výborne na klavíri a tak chcela mať zo mňa klavírneho virtuóza. Hneď na začiatku prvého ročníka ma preto prihlásila na tento hudobný nástroj. Ja som to už od začiatku nenávidel, aj po roku som hral ako na začiatku. Mama tak bola nútená priznať si, že nemám žiadnu šancu stať sa klavírnym virtuózom a na moju obrovskú radosť som na klavír už v druhom ročníku nechodil.

Teraz však stále hovorím o prvej triede. Raz, pomaly sa už začalo stmievať, som sa vracal z klavíra. Oproti mne sa vynorila banda chalanov, asi piati, šiesti. Bol tam aj ten chlapec, ktorého som ho videl v prvý deň školy, ten Brulo. Bolo na nich vidno, že majú vypité. Nemusím vám ani hovoriť ako to dopadlo. Poviem vám len toľko, že domov som prišiel celý zaprášený, s košeľou trochu potrhanou, s krvácajúcim nosom, monoklom na ľavom oku a o tri mliečne zuby ľahší.

Z nasledujúcich školských rokov mám zmiešané pocity. Na jednej strane som mal dobré známky, našiel som si dobrých kamarátov, prázdniny u starých mám boli čarovné, no na druhej strane to bolo aj o niekoľkých nepríjemných stretoch s Brulovou bandou, pričom vždy

to skončilo zle iba pre jednu stranu. Nemyslíte si však o mne, že som bol nejaký posera, že som sa iba odovzdane nechal mlátiť. Mal som však smolu v tom, že som na nich často natrafil, keď som bol sám a nikto iný naokolo nebol. No a v takejto situácii sa bite jeden na piatich. Keď som však šiel s mojou partiou, nikdy si netrúfli. Napríklad nikdy sa nestalo, žeby ma zbili v škole. Tam som nikdy nebol sám. Oni bili iba samotárov. Takí boli frajeri. Na viacerých by si netrúfli, ani na mladších, vždy iba na jedného.

A potom prišiel jeden mrazivý decembrový deň, ktorý zmenil môj život, aj keď vtedy som to tak nevnímam. Bol som piatok. V jedno sobotné ráno som sa bol prejsť so psom, s Gorbym, do prírody. Šiel som popri potoku, ktorý bol úplne zamrznutý. Obďaleč bol rybník, tiež pokrytý vrstvou ľadu. Zazdalo sa mi, že sa tam ktosi preboril. Keď ma uvidel, začal volať o pomoc. Pristúpil som bližšie a zistil som, že to je Brulo. Asi sekundu, dve sa mi hlavou hemžili myšlienky typu: tak mu treba, zato čo všetko mi urobil ho tam schválne nechám, nech si tam skape. No vzápätí som si uvedomil, že aj keď je to Brulo, musím konať. Musel som však byť obozretný, aby sa ľad nepreboril aj podo mnou. Zrak mi padol na konár pohodený obďaleč. Vzal som ho a opatrne som sa po bruchu kĺzal k Brulovi. Diera v ľade bola pomerne veľká, pretože keď spadol, pokúšal sa vyškríabať a pritom sa odlomili ďalšie kusy ľadu. Podal som mu konár a on sa ho z posledných síl chytil. Zaprel som sa a ťahal ho z toho mrazivého pekla. Trochu ľadu sa pritom ešte odlomilo, no podarilo sa mi vytiahnuť ho. Vysvetlil som mu, že k brehu musíme po bruchu. Prikývol. Odviedol som ho k nim domov, kde sa už o neho postarali.

O pár dní som stretol Brulovu mamu. V jednom kuse mi d'akovala. Hovorila, že keď som ho priviedol domov, rýchlo ho odviezli do nemocnice. Zistili mu zápal pľúc. Lekár povedal, že keby v tej vode bol ešte desať, pätnásť minút, už nemusel žiť. Keď sa z toho Brulo dostal, osobne šiel za mnou domov poďakovať sa a požiadať o odpustenie zato čo mi urobil. Zároveň mi ponúkol členstvo vo svojej partii. Áno, bola pravda, že som ich nenávidel, no na druhej strane mi ich spôsob života imponoval. Keď sa im nechcelo, nechodili do školy, všetko mali na háku, so všeličím kšeftovali, cigarety a alkohol mali kedy sa im zachcelo. Jednoducho boli najväčší frajeri na škole. Dobré som si uvedomoval, ako by mi stúpol kredit, keby som bol jedným z nich. A tak som Brulovu ponuku prijal. Niektorí členovia bandy síce hovorili, žeby som mal najprv prejsť skúškou, no Brulo vyhlásil, že skúšku som urobil tým, že som mu zachránil život.

Na prvý záťah jakživ nezabudnem. Jednému chalanovi z bandy sa podarilo ukradnúť kľúče od obchodu v susednej dedine. V noci sme tam šli. Každý vzal prepravku s pálenkou a nejaké cigarety. Úplne pohodlne a v kľude sme všetko dostali do našej skrýše v lese. Keď sme to spočítali, narátali sme 40 litrov tvrdého a 50 škatuliek cigariet. Oslavovali sme až do rána. Cítil som sa ako kráľ.

Môj život sa úplne zmenil. Škola ma nebavila ako predtým a aj známky sa mi výrazne zhoršili. Rodičia sa snažili po dobrom aj po zlom niečo s tým robiť. Ja som však na školu aj na nich zvysoka kašľal. Stále som sa len flákal po vonku, občas čosi ukradol, občas sa opil a niekedy zbil niekoho slabšieho ako kedysi bili mňa. Párkrát mi hrozil aj vyhazov zo školy, no vždy to moja mama nejakou u riaditeľky vyriešila (boli totiž bývalé spolužiačky). Rodičia boli zo mňa nešťastní. Ale už som vám vravel, aký som mal k tomu postoj. Takýmto spôsobom som nejakou dokončil deviaty ročník.

Chcel som ísť na stavebnú, kde bola väčšina partie, ale nezobrali ma tam. A tak som sa šiel učiť za pekára do sto kilometrov vzdialeného mesta. S chalanmi som sa vídal len raz za čas. Ani táto škola ma veľmi nebavila a tak som sa dosť často ulieval. Ale nebolo to už ono, lebo keď som sa flákal s partiou zo základnej, bolo oveľa viac srandy. Školu som ukončil po troch rokoch s výučným listom, no práca pekára ma veľmi nelákala.

Zašiel som za Brulom na kus reči. Bolo vidno, že si žije veľmi dobre. Vozil sa v drahom aute, chodil v značkových handrách a okolo krku sa mu blyšťala hrubá zlatá reťaz a pritom

nikde nerobil. On mi na to iba, že „kdo umí ten umí.“ Sám som nemal odvahu sa to opýtať a tak mi Brulo ponúkol, či by som nechcel pre neho pracovať. Pokorne som prikývol, že ak by to bolo možné, tak áno. V tom čase sa najviac zaoberal krádežami áut. A tak som to začal robiť aj ja. Nebolo ťažké naučiť sa to. Rozhodne to vynášalo viac ako práca pekára. Začal som domov nosiť veľa peňazí a aspoň trochu som si udobril rodičov. Keď sa ma pýtali, kde tak veľa zarábam, povedal som, že robím s elektronikou a to dobre nesie. Takýmto veciam dobre nerozumeli a tak to ani hlbšie neskúmali.

Po čase nám začala dýchať na krk polícia a tak sme sa preorientovali na niečo menej nebezpečné – kopírovanie cédečiek a dévédečiek. Ani to nebol problém naučiť sa. Keď aj na to začali prichádzať, prešli sme zas na niečo iné. A Brulova moc rástla a rástla. Časom začali byť potrebné vraždy. Ja som s tým nesúhlasil, no toleroval som to. Brulo mi vysvetlil, že to bolo nevyhnutné, lebo inak by sme šli ku dnu. Musel som priznať, že to by som veru nechcel. Mal som všetko. Veľký byt, dobré auto a hlavne kopu peňazí. Nevedel by som si už predstaviť život bez týchto hmotných statkov. No na druhej strane mi stále čosi chýbalo. Bol som síce dobre hmotne zabezpečený, ale nebol som spokojný so svojou pozíciou v Brulovej organizácii. Kto má bohatstvo, chce aj moc. A ja som Brulovi predsa zachránil život. Mohol mi viac prejavíť svoju vďačnosť. V organizácii som robil len menej významnú robotu a vôbec som sa nepodieľal na jej riadení.

Čoraz viac ma začali prepadávať pocity vlastnej bezvýznamnosti, ktoré som utápal v alkohole. Brulovi som to však nikdy ani náznakom nespomenul. Ešte by si pomyslel, že som nevďačný. On sám však asi niečo vytušil a tak mi dal možnosť ukázať, že na to mám. Začal som pôsobiť v skupine vyberajúcou výpalné. Chodili sme po rôznych baroch a reštauráciách. Zo začiatku šlo všetko ako po masle. Len ste šli vždy dozadu za majiteľom, otvorili kufriček a on už cáloval. Jedného dňa sa však stalo, že ktorýsi majiteľ baru chcel robiť hrdinu a vytiahol brokovnicu. Môj kolega bol však pohotovejší a strelil mu do ruky. Brokovnica mu vypadla a on ostal ležať na zemi zviňajúc sa v bolesti. Teraz bol rad na mne. Mal som ukázať, či som hodný povýšenia. Pištoľ som zvieral horúčkovo v ruke mieriac tomu mužovi na hlavu. Nedokázal som to. Môj kolega to musel urobiť za mňa. Rýchlo sme vypadli. V bare vtedy našťastie nikto iný nebol. No z povýšenia nebolo nič a to kvôli tomu, že som nemohol zabiť človeka. Po tejto udalosti som sa uspokojil s tým kde som a kto som.

Život plynul ďalej tak ako doteraz. Ja osobne som sa zaoberal pašovaním cigariet. Vcelku pokojná a nestresujúca práca. Brulovi však začínalo byť horúco. Polícia o ňom už dávno vedela čo je zač, nemala však proti nemu žiadne dôkazy.

Raz sa však stala jedna vec. Vôbec to nesúviselo s Brulovou činnosťou. Jedného jeho človeka zatkli za znásilnenie. Pozist'ovali si jeho rodinné zázemie a zistili, kde je jeho slabé miesto. Dal by všetko zato, aby sa o tom nedozvedela jeho žena. Polícia mu to prisľúbila pod podmienkou, že bude donášať na svojho šéfa. Ten chlap napokon privolil. A polícia tak mala postupne všetky dôkazy, ktoré potrebovala. Nejakou nešťastnou náhodou sa ten bonzák prezradil. Brulo ho na mieste dobil masívnym železným svietnikom. Uvedomil si, že musí rýchlo odísť z tohto štátu. Jeho žena nechápala o čo ide. On jej len povedal, že musia rýchlo vypadnúť. Nasadli do auta a uháňali k hraniciam. Na hraničnom priechode ich však už čakali muži v zelenom. Postupne siete rozhodené policiou pojali aj Brulových spolupracovníkov a podriadených, medzi nimi aj mňa.

Po niekoľkých mesiacoch spracúvania obžaloby sa začal súdny proces. Brulo sa bezhranične spoliehal na svojich právnikov. A oprávnene. Boli skutočne elitou vo svojom odbore. Brulo však mal toho na rováši toľko, že ani najlepší obhajcovia ho nemali šancu z toho dostať. Skôr by bolo možné dokázať nevinu diabla ako jeho. Keby nezabil toho donášača, dostal by dvadsaťpäť rokov, no takto to bolo doživotie.

Ja som síce nemal takého dobrého právnika, ale nenavariť som si toho toľko ako môj šéf a mal som aj viac šťastia. Dostal som podmienku, čo ma úplne dostalo. Čakal som takých päť

rokov, ale toto? Bral som to ako memento a vedel som, že sa musím od základu zmeniť. Chcel som sa zaradiť do spoločnosti ako jej plnohodnotný člen. Začal som si hľadať prácu. Zamestnal som sa v jednej pekárni. Veď nič iné som ani robiť nevedel. Nikdy predtým som si nezarábala na živobytie poctivou prácou. Bol to zvláštny pocit, taký povznášajúci. Začal som byť na seba hrdý, konečne som si vážil sám seba. Hoci som už domov nenosil toľko peňazí ako predtým, rodičia boli aj tak radi. Ba boli ešte radšej, lebo vedeli, že tieto peniaze som získal zásluhou mojej driny a potu. Znova sme si k sebe našli cestu.

Po čase som spoznal jedno dievča. Bolo veľmi milé, malo taký krásny úsmev. Dali sme sa dokopy. Asi po roku čo sme boli spolu, sme sa rozhodli vziať. Proti tomu však mal námietky jej otec, ktorý ma nemal v láske už od začiatku. Bol vysokopostaveným policajným dôstojníkom. Svoju jediná dcéru mal veľmi rád a niekedy sa až prehnane staral o jej dobro. Jeho funkcia mu dovolila trochu si ma preklepnúť. Keď zistil kto som, začal svojej dcére zakazovať stýkať sa so mnou. Už som mal v hlave všelijaké scenáre, myslel som, že to skončí. Moja milovaná však neustále presviedčala svojho otca, že som sa už zmenil a že si už na živobytie krvopotne zarábam vlastnou prácou. Párkrát sa bol preto pozrieť do pekárne, kde som pracoval a časom sa nechal obmäkčiť. Po svadbe nám navyše finančne pomohol s kúpou jednej malej pekárne, ktorú sme tak zachránili pred krachom.

A práve v tejto pekárni teraz sedím, pijem kávu a predomnou je článok o Stevovi Gorbym, ktorý ma vďaka svojmu menu preniesol do detstva a vďaka ktorému som si premietol celý svoj doterajší život. Som rád, že to všetko dopadlo tak ako to dopadlo. Že môžem cítiť tú úžasnú vôňu cesta, múky a pečených buchiet. Že mám krásnu a múdru ženu a dve nádherné deti. Na druhej strane som rád, že som svoj život prežil tak ako som ho prežil. Nemenil by som. Bol by som totiž ukrátený o ponaučenia, ktoré niektorí ľudia nemajú možnosť nadobudnúť ani za celý život.